



Un espazo de incríbel valor cuns niveis de degradación ambientais inaceptábeis

Antón Masa

Presidente da asociación “Pola Defensa da Ría”

As rías galegas son zonas marítimas litorais de enorme interese ambiental, cunha diversidade singular que vén dada pola presenza e interacción conxunta de esteiros, baías, complexos insulares, litorais rochosos... que lle dan un carácter único. Ademais, as nosas rías atópanse entre as zonas máis produtivas do mundo polo seu enorme rendemento fitoplanctónico, un rendemento que vén dado pola coexistencia, na primavera, de dous feitos relevantes. Dunha banda, os ventos do norte, que separan as augas superficiais da costa e provocan a emersión de augas profundas, ricas en nutrientes; doutra, a aparición de ceos claros, libres de nubes, que fornecen a enerxía solar que non deixa de medrar a medida que os días se fan máis longos cara ao solsticio de verán. Nutrientes e enerxía disparan a produtividade nas nosas rías.

A ría de Pontevedra é unha mostra completa deste valor único das nosas rías e das posibilidades que estas presentan para un desenvolvemento con futuro sustentábel e de calidade para os seus habitantes. Presenta, en efecto, diversas zonas naturais que conservan hábitats de grande importancia: esteiros, enseadas, praias e dunas, illas e litorais rochosos abundan na nosa ría, que presenta augas e fondos mariños de elevado valor ambiental e económico e posúe, aínda hoxe e a pesar das desafortunadas políticas forestais desenvolvidas ao longo do século pasado, un litoral forestal de enorme interese.

O estuario do río Lérez, no fondo da ría, é aínda hoxe en día unha zona dunha elevada produtividade e diversidade, con numerosos bancos marisqueiros onde

abundan a centos de millóns os moluscos bivalvos e poliquetos que, pola súa vez, son alimento de centos de aves limnícolas invernantes como os pilros, as píllaras, os mazaricos, biluricos e agullas... unha realidade con seguridade descoñecida para unha boa parte da poboación da zona. Xunto aos moluscos, abundan tamén os cangrexos, peixes planos como linguado, a solla, o rodaballo, as raias e as ouxas, que comparten espazo coas garzotas, garzas reais e outras aves pescadoras que buscan o seu alimento no abundante peixe que existe nesta zona.

Nas zonas húmidas e nas xunqueiras do Alba, proliferan as libélulas, os gaiteiros e os cabaliños do demo, xunto con diversas especies de anfibios, que comparten augas e vexetación cos patos, gansos e moitas outras especies acuáticas que, como as lontras, permanecen neste hábitat durante todo o ano.

Sen abandonar o fondo da ría de Pontevedra, temos a illa de Tambo, coa súa praia e litoral rochoso e cunha riqueza natural amplísima, que acolle os arroaces que, ao encher a marea, acoden para alimentarse de peixes planos e xoubas.

No interior da ría, temos que destacar a riqueza paisaxística das enseadas de Sanxenxo e Bueu; unha riqueza non sempre respectada, coas súas fermosas praias e a illa do Santo do Mar, unha illa pouco coñecida a pesar da súa beleza e hoxe recuperada para as mans públicas.

Por outra banda, na parte exterior da ría temos unha das zonas de maior interese natural, resgardada pola costa da Vela e cabo do Home ao sur, a costa de Noaia e Punta Faxilda ao norte e as illas de Ons e Onceta como porta de entrada e formando parte do parque

nacional das Illas Atlánticas, as súas augas e fondos mariños gozan dunha elevada produtividade e biodiversidade que lles serve de sustento a miles de aves mariñas (entre outras, gaivotas, corvos mariños, araos, alcas, pardelas, papamerdas e mergos) e a diversas especies de mamíferos mariños como golfinhos, toniñas, botos e caldeiróns. Moi preto desta zona temos que valorar a extraordinaria beleza da pequena ría de Aldán, unha auténtica marabilla de praias e litoral rochoso aínda pouco explotada.

Rodeando a ría, existe unha importante superficie forestal que supera os 250.000 km² e goza dunha gran beleza paisaxística e dunha abundante biodiversidade de flora e fauna. Carballos, castiñeiros e piñeiros acolllen a moitos pequenos mamíferos, como esquíos, collos, raposos e porco espiños, e a unha enorme diversidade de pequenos paxaros que, como os paporroibos, paporroibos reais, estrelañas, chascas, ferreiriños, piñanteiros, carrizos e xílgaros, se acubillan entre as súas polas, polo sotobosque e pola multitude de pequenos regatos que discorren baixo a masa arbórea.

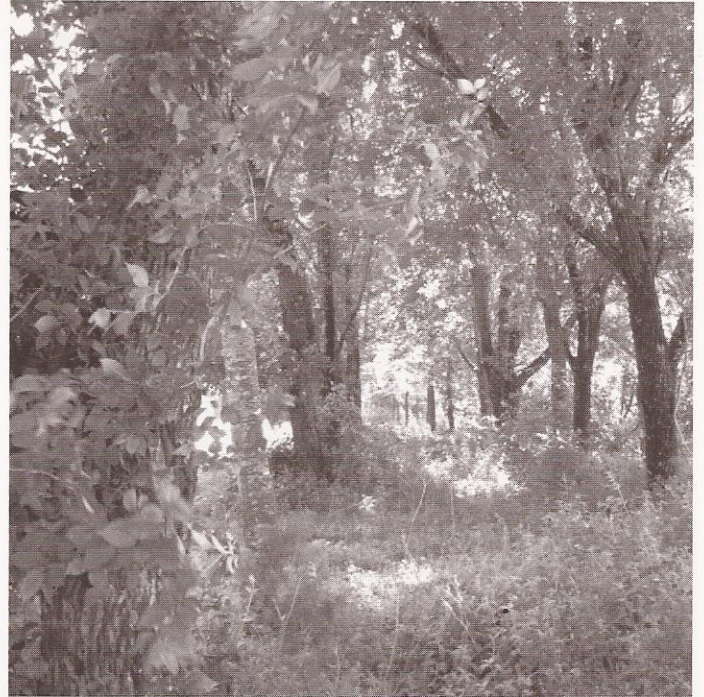
Pero, como xa avanzamos, toda esta diversidade existente na ría de Pontevedra non só ten un valor ambiental ou paisaxístico, como ocorre nas demais rías galegas, esta riqueza natural da nosa ría ten unha vertente económica de enorme importancia que, as máis das veces, non é suficientemente valorada pola maior parte da cidadanía. En efecto, existen na ría varios sectores produtivos que constitúen a base dun futuro sustentábel e de calidade para a zona.

RECURSOS MARÍTIMOS

A economía desta zona estivo baseada sempre na explotación do complexo mar-industria, que engloba numerosas actividades. A pesar da situación que padecen os bancos marisqueiros na nosa ría, a extracción e coidado de ameixas e berberechos proporcionalles traballo a unhas mil familias e, sen dúbida, posúe un enorme potencial de crecemento económico e de emprego. Do mesmo xeito, os produtos mariños frescos do noso litoral, que gozan dun elevado valor, e o percebe, a navalla, o ourizo e outros produtos alternativos do noso mar, aínda a pesar de se veren afectados pola catástrofe do Prestige, teñen por diante un enorme futuro. Tamén os cultivos flotantes de mexillón, ostra, peixes, polbo e crustáceos, hoxe afectados polo problema da proliferación de mareas tóxicas, poderían ter un gran desenvolvemento na nosa ría. A simple aplicación de plans adecuados de explotación e desenvolvemento para todos e cada un dos cultivos mariños que vimos

de subliñar e a eliminación da contaminación na nosa ría faría realidade este potencial do que vimos falando e tería unha repercusión positiva nos empregos e na facturación do sector comercial e transformador.

Tamén o porto de Marín, cun movemento de arredor de dous millóns de toneladas anuais descargadas e unha lonxa cunha venda de peixe fresco superior ás



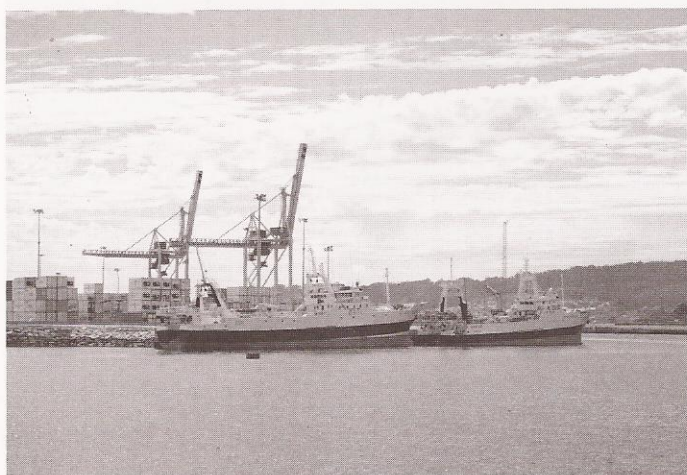
seis mil toneladas anuais, é un pilar fundamental na economía da ría, por mais que non deixe de ser unha das fontes de problemas ambientais para a nosa ría como logo veremos.

Outra das posibilidades de desenvolvemento da nosa ría, entendida como moito máis ca o espazo ocupado pola auga, ten que ver coa explotación da superficie forestal, unha explotación que tamén ten que ser racionalizada. Máis alá do monocultivo de eucalipto para a exclusiva produción de pasta de papel, o noso sector forestal presenta grandes posibilidades baseadas na diversificación, non só das plantacións –debe primar a madeira de calidade– senón tamén do aproveitamento, que deberá ser integral e potenciar, xunto á explotación da madeira, a recollida de froitos, cogomelos etcétera.

Por último, xunto á explotación dos recursos naturais, a beleza paisaxística, as nosas praias, a riqueza gastronómica e cultural e o valor natural da nosa ría son tamén unha fonte importante da nosa economía e prefiguran o turismo como unha empresa de elevado crecemento nos próximos anos, sempre que saibamos realizar unha ordenación racional do territorio, crear un urbanismo de calidade e promover unha diversifi-

cación das actividades turísticas na comarca.

Atopámonos, xa que logo, diante dun ben natural único, con enormes posibilidades económicas e produtivas para promover unha política sustentábel e de calidade de vida para os seus habitantes; non obstante, e a pesar das súas enormes potencialidades, a nosa ría viuse agredida pola aplicación, desde finais dos anos cincuenta do pasado século, dun modelo económico baseado no desenvolvemento e contaminante, un modelo que non ten en conta os valores naturais, que en-



tra en contradición cun modelo de desenvolvemento sustentábel e que xera un importante volume de vertidos á ría e aos ríos que a conforman, o que provoca un incremento incontrolado da contaminación.

Ao tempo, a ocupación do territorio e a distribución dos diferentes usos, actividades e infraestruturas, realízase sen ningunha planificación nin racionalidade, abusando dos recheos litorais. A urbanización incontrolada do litoral, a construción de paseos, portos e outras infraestruturas sen o menor respecto pola natureza, o nefasto trazado da autoestrada ao seu paso pola ría, coa ocupación da beira do Lérez e cunha ponte absolutamente desafortunada desde o punto de vista ambiental, ou o recheo das xunqueiras do Alba son só algunhas das agresións que este modelo de desenvolvemento provocou na ría de Pontevedra. E avéñanse novas agresións en forma de pontes, estradas, viadutos... que afectarán de novo os salóns do Lérez e as xunqueiras, espazos considerados como lugares de interese comunitario e que deberán ser debidamente protexidos, e moitas das máis significativas vilas mariñeiras da nosa ría.

Contaminación e recheos son, xa que logo, os dous xeitos máis importantes do impacto ambiental que sufriu a nosa ría ao longo do tempo, e ambos os dous temas serán obxecto da seguinte parte do artigo.

Aínda que é certo que a realización de recheos na ría

de Pontevedra non é cousa de agora, non é menos certo que nos últimos anos teñen proliferado de xeito espectacular e mesmo escandaloso. Calquera que coñecese a nosa ría hai unhas décadas convirá con nós en que o seu litoral mudou sensiblemente e abonda con comparar fotos de entre os anos trinta a cincuenta do pasado século coa situación actual para nos decatar de que esta transformación se deu de forma máis ou menos importante na práctica totalidade da costa e nunha boa parte das marxes dos ríos que conforman a ría. Os concellos de Sanxenxo, Bueu, Marín, Pontevedra, Poio... teñen, todos eles, exemplos abondo desta situación que estamos a describir e que nas máis das veces viñeron da man de modelos de desenvolvemento baseados na urbanización pura e dura do espazo costeiro, modelos desastrosos, faltos do máis mínimo respecto polo medio e a paisaxe –e na meirande parte das veces dun pésimo gusto– e que hoxe xa case ningún aproba. A urbanización incontrolada do litoral, a construción de paseos, portos e outras infraestruturas sen o menor respecto pola natureza, o nefasto trazado da autoestrada ao paso pola ría, coa ocupación da beira do Lérez e cunha ponte absolutamente desafortunada desde o punto de vista ambiental, ou o recheo das xunqueiras do Alba en Pontevedra son só algunhas das agresións que este modelo de desenvolvemento provocou na ría de Pontevedra.

FUTURO

E todas estas actuacións teñen unha evidente repercusión sobre o medio, sobre a paisaxe e os recursos naturais, sobre todo sobre os cultivos marisqueiros.

De forma xeral, pódese dicir que a realización de recheos ten unha notábel incidencia no comportamento das correntes, que se ven modificadas de forma importante nalgún caso, o que provoca alteracións substanciais nos areais e, en moitos casos, nos bancos marisqueiros da zona. A desaparición da area en moitos dos máis afamados areais da nosa ría é algo perfectamente perceptíbel para calquera e ten como causa última a construción de portos ou espigóns ou a ampliación dalgún xa existente nunha zona próxima. Casos como o da praia de Silgar ou a de Agüete, destruídas pola falta de planificación e estudos de impacto ambiental rigorosos, son só unha pequena parte dos que resultan máis rechamantes, pero danse en maior ou menor medida ao longo de todo o bordo litoral. Tal e como dixemos, a modificación da hidrodinámica da ría provocada pola realización destes recheos ten unha enorme incidencia nos bancos marisqueiros que,

en moitos casos, chegan a desaparecer, coa correspondente repercusión económica no sector. Tamén no de-reito ao lecer e ao gozo dos areais.

Evidentemente, se falamos de recheos, temos que fa-
cer referencia por forza aos que se veñen realizando desde hai xa moito no porto de Marín, uns recheos que afectaron de forma grave aos bancos marisqueiros de Lourizán e contra os que na APDR vimos loitando desde o ano 1994 sen interrupción pola vía da denun-
cia pública (xunto coas confrarías da ría) e xudicial. Trátase de recheos ilegais, que non perseguen máis que a creación de solo industrial barato e na meirande parte das veces para actividades que nada teñen que ver coas derivadas da explotación do sector pesqueiro e marisqueiro. Convén subliñar neste sentido que algúns destes recheos foron declarados ilegais polo Tribunal Supremo que, na sentenza do 23 de outubro de 2009, admite o recurso da Plataforma Defensora da Praza dos Praceres, anula o Plan especial do porto de Marín e condena á Xunta de Galicia, á Deputación Provincial de Pontevedra e á Autoridade Portuaria do Porto de Marín-Pontevedra á reposición da zona por-
tuaria á situación anterior á realización dos recheos.

Pero a realidade é que a sentenza segue sen cumprirse e non só non se retiraron estes recheos senón que a Autoridade Portuaria segue a realizar novos recheos e dragados que inciden nas mesmas irregularidades ca os declarados ilegais xudicialmente, novos recheos que foron denunciados pola APDR en distintas ocasións, a última diante do xulgado de garda en novembro pasado. Estes novos recheos supoñen un novo ataque aos ecosistemas da ría, pero tamén un ataque frontal á legalidade, ao entrar en contradición con distintas deci-
sións xudiciais. En primeiro lugar, coa citada sentenza do Tribunal Supremo, pero tamén co auto do Tribunal Superior de Xustiza de Galicia do 10 de setembro que –contrariamente ao que sostén a Autoridade Portua-
ria– confirma que a modificación do Plan especial non lles ofrece cobertura legal aos recheos realizados e ordena retirar os recheos realizados ao abeiro do Plan e da súa modificación e non admite a posibilidade de le-
galizalos. No mesmo sentido sentencia o Xulgado do Contencioso Administrativo número 3 de Pontevedra o 28 de outubro de 2010.

E avenciónanse novas agresións en forma de pontes, es-
tradas, viadutos... que afectarán de novo aos salóns do Lérez e ás xunqueiras, espazos considerados como lu-
gares de interese comunitario e que deben ser debi-
damente protexidos, e a moitas das máis significativas vilas mariñeiras da nosa ría.

Pero como xa adiantamos, a ría de Pontevedra non está ameazada só polos recheos. A nosa ría soporta unha elevada contaminación que ten diferentes orixes e tamén distintos niveis de gravidade.

Vaia por diante que a ría, no seu conxunto, mellorou de forma importante no que á contaminación se refire se comparamos a situación actual coa existente non hai moitos anos; en efecto, hoxe son menos os ver-
tidos que chegan sen depuración á ría e, xa que logo, menor a carga contaminante global que recibe. De feito, e como consecuencia desta mellora, desaparece-
ron as mortaldades periódicas de peixes no río Lérez e esta nova situación ten moito que ver coas tarefas de separación de augas fecais e pluviais que –aínda que non por completo– acometeron algúns dos concellos ribeiráns e que levou á eliminación de moitos vertidos

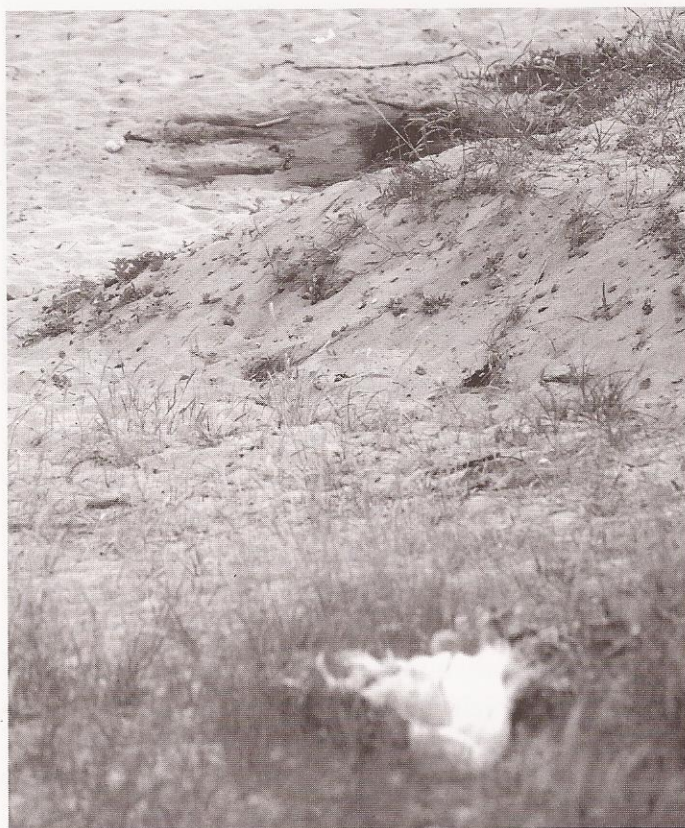


urbanos que antes contaminaban os ríos e a ría; pero ten que ver, sobre todo, coa desaparición do vertido de TAFISA, a empresa de taboleiros que, situada na marxe esquerda do Lérez, estivo a verter durante moi-
tos anos enormes cantidades de materia orgánica ao río.

Con todo, a contaminación na ría segue a ser impor-
tante. Pódese dicir, de forma xeral, que –no que fai ao grao de contaminación– existen tres zonas ben dife-
renciadas na nosa ría: unha que ocupa a zona máis in-
terna, desde a desembocadura do río Lérez ata a altura da illa de Tambo, con seguridade a zona con maio-
res índices de contaminación; outra zona intermedia (tanto desde o punto de vista xeográfico como polo grao de contaminación) que vai desde a illa de Tambo ata a liña imaxinaria que uniría punta Festiñanzo e Loira; e unha terceira, na zona máis externa da ría, unha zona que, ao se aproximar ao mar aberto, amosa unha mellor calidade nas súas augas. E dentro de cada unha destas zonas ten que soportar a ría diversos tipos de contaminación dos que imos destacar tres: conta-

minación bacteriana (microbiolóxica), contaminación orgánica e contaminación química.

A contaminación bacteriana é provocada fundamentalmente polos vertidos urbanos, polas augas fecais e nese sentido ten maior incidencia no fondo da ría e nas proximidades dos núcleos de poboación existentes ao longo de toda ela. Ten unha especial significación tamén na chamada ría de Aldán. Como xa adiantamos, segue habendo vertidos urbanos que saen á ría sen a necesaria depuración, vertendo augas fecais, o que provoca unha preocupante contaminación pola forte incidencia sobre os bancos marisqueiros que ven limitadas as súas posibilidades de explotación pola presenza de coliformes. Debemos indicar que, contrariamente ao que se veu defendendo desde hai tempo, non todos os coliformes teñen orixe fecal e sábese agora que as plantas de pasta de papel tamén son focos de produción de contaminación bacteriana,



que as súas augas de vertido conteñen tamén bacterias coliformes. A presenza destes organismos patóxenos nas augas da ría ten unha incidencia moi negativa na súa calidade xa que as fai non-aptas para o baño e os cultivos mariños.

A contaminación orgánica, caracterizada pola concentración de materia orgánica na ría e medida en función das chamadas demanda biolóxica de osíxeno (DBO) e demanda química de osíxeno (DQO) –dous parámetros que reflicten o consumo de osíxeno que ten

un determinado vertido–, polos sólidos en suspensión e disoltos e polo carbono orgánico disolto (COD); ten a súa orixe tanto nos vertidos urbanos como –e fundamentalmente no caso da nosa ría– nos vertidos industriais. A concentración de materia orgánica na ría provoca a diminución da taxa de osíxeno disolto nas augas e, consecuentemente, fai que aumenten as dificultades para o desenvolvemento dos seres vivos. Mesmo se poden dar situacións de mortalidade por anoxia. A esta perda de osíxeno disolto contribúe a presenza de COD e debemos indicar que, entre todas as rías galegas, a de Pontevedra é a que maior concentración ten deste contaminante. Ademais, a presenza de contidos elevados de materia orgánica, de forma particular de derivados de fósforo e nitróxeno, podería provocar un fenómeno denominado eutrofización que pode levar á destrución dos ecosistemas acuáticos, de forma particular nos lagos, pero tamén nos ríos e nas rías. A concentración de nutrientes nas augas, provoca a proliferación de algas e outros organismos que, ao morreren, consomen unha elevada cantidade de osíxeno e, como consecuencia, a destrución do ecosistema. Aínda que non parece que haxa risco de que a ría poida padecer eutrofización, nas súas augas hai fortes contribucións de COD, fósforo e nitróxeno, procedentes fundamentalmente da fábrica de celulosas. As zonas interna e media da nosa ría son as que presentan maiores índices de contaminación orgánica.

Os metais pesados son os contaminantes químicos máis importantes dos presentes na ría de Pontevedra, na que ten diminuído drasticamente a presenza de derivados organoclorados desde que ENCE deixou de utilizar cloro e os seus derivados no proceso do branqueado da pasta. A finais dos anos 90, a ría presentaba valores moi elevados para o cobre nos sedimentos e moderados para o chumbo, níquel e zinc. Hoxe, os valores para o cobre melloraron, pero para o resto a contaminación segue sendo moderadamente alta. En calquera caso, o metal pesado máis perigoso de cantos chegan á nosa ría é o mercurio, que ten a súa orixe nos vertidos de ELNOSA e de ENCE. O mercurio chega ás augas da ría como mercurio inorgánico, metal, transformándose logo en mercurio orgánico (metil-mercurio fundamentalmente) pola acción das bacterias. Esta forma orgánica do mercurio ten unha elevada toxicidade pola súa capacidade de se acumular e concentrar ao longo da cadea trófica, polos danos que pode causar sobre o sistema cardiovascular e o cerebro e polo seu papel como axente carcinóxeno. Tamén neste caso son a zona media e o fondo da ría

as zonas que presentan maior contaminación, pois é nestas zonas onde verten a maior parte das industrias potencialmente contaminantes.

Podemos deducir, xa que logo, que existe unha responsabilidade conxunta entre vertidos urbanos e industriais no que fai á contaminación orgánica e –en menor medida– para a bacteriana, pero debemos ter en conta tamén que o volume de vertido duns e doutros é claramente superior nestes últimos, polo que a afectación ao medio vai ser tamén moi superior. Abonda con dicir que o volume de vertido do complexo ENCE-ELNOSA é algo superior aos 40.000 m³/día e que o correspondente ao conxunto dos principais núcleos costeiros (Pontevedra, Marín, Poio, Bueu, Sanxenxo e Portonovo) pode andar polos 25.000 m³/día e debemos indicar tamén que a concentración de materia orgánica nos vertidos urbanos é moitísimo máis baixa ca a existente nos vertidos industriais. Por poñer un exemplo, os vertidos de ENCE poden equivaler ao dunha cidade duns 300.000 habitantes. Evidentemente, a responsabilidade da contaminación química é exclusivamente das industrias que verten na ría e fundamentalmente do complexo ENCE-ELNOSA.

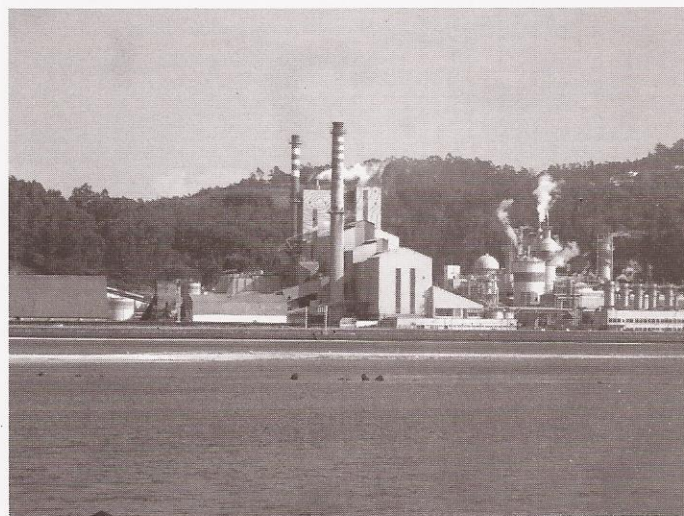
É certo que existen outras industrias que verten na ría e nos ríos que a conforman, pero pouco teñen que ver os seus volumes de vertido –e o seu perigo potenciales– do complexo industrial de Lourizán. Hai que dicir, en todo caso, que se produciron vertidos esporádicos de conserveiras, fábricas de pintura e algún pequeno estaleiro e mesmo que son máis frecuentes do desexábel os vertidos industriais ao río dos Gafos, vertidos que, polo xeral, proveñen do polígono industrial do Campiño. Neste sentido, debemos citar aquí o vertido de poliol que, procedente da fábrica de Treves, tinxiu de branco as augas do río o pasado mes de febreiro, unha circunstancia que non é a primeira vez que se produce.

Non é en absoluto esaxerado dicir que o maior impacto ambiental, paisaxístico e urbanístico na ría de Pontevedra veu da man da instalación do complexo ENCE-ELNOSA na enseada de Lourizán, que provoca unha elevadísima contaminación orgánica e química na ría e, como xa adiantamos, unha máis que probábel contaminación microbiolóxica e que incide –por todas estas vías– de forma moi importante na súa degradación ambiental.

En efecto, e deixando de lado a importantísima repercusión negativa que a chegada do complexo tivo sobre os nosos bosques pola plantación masiva de eucaliptos, o complexo ENCE-ELNOSA provocou desde o

primeiro momento un forte impacto no medio, nos recursos naturais e na economía e calidade de vida da comarca. Empecemos por indicar que supuxo a ocupación física dunha boa parte da ría e dun dos seus mellores bancos marisqueiros, o de Praceres-Lourizán, e da praia urbana alí existente e que desde o primeiro momento deixou sentir os seus efectos negativos e provocou unha elevadísima contaminación orgánica e química que botou por terra moitas das posibilidades de explotación racional dos recursos marisqueiros e pesqueiros na zona. E desde o primeiro momento tamén incumpriu a lexislación en materia de vertidos á ría e de emisións á atmosfera, unha situación que levou á condena a ENCE por delito ecolóxico en novembro de 2002 e que aínda hoxe segue sendo obxecto de novas denuncias.

No momento actual e a pesar do tempo transcorrido, ENCE e ELNOSA seguen incumprindo a lexislación



e así hai que subliñar que ENCE incumpre a normativa relativa ás augas residuais urbanas (Real decreto lei 11/1995, transposición da Directiva 91/271 da Unión Europea) e a Lei de augas de Galicia (Lei 9/2010, do 25 de novembro), tanto no que fai á DQO como a sólidos en suspensión (SS) e mercurio. En efecto, e de acordo cos datos presentados pola empresa á Xunta de Galicia como parte do seu compromiso de seguimento da autorización ambiental integrada, a fábrica de pasta de papel supera ao longo dos anos 2009 e 2010 en multitude de ocasións os valores máximos permitidos para a DQO (125 mg O₂/l), SS (35 mg O₂/l), o que non só supón un incumprimento da lexislación xa citada, senón tamén un incumprimento evidente da propia AAI. O mesmo se pode dicir para o caso do mercurio que, malia ser certo que non supera os valores legais establecidos na Lei de augas de Galicia (0,05 mg/l como media mensual e 0,1 mg/l como

media diaria), ao non se producir como consecuencia do arrastre inevitábel deste metal das materias primas utilizadas no proceso da fabricación da pasta de papel (condición fixada na lei), a presenza de calquera cantidade deste metal nos seus vertidos é ilegal; en efecto, para cumprir a lei, as augas de vertido de ENCE tiñan que estar absolutamente libres de mercurio.

E outro tanto sucede coa fábrica de ELNOSA. O pasado 17 de novembro presentouse en Pontevedra un informe elaborado polo colectivo Ecologistas en Acción no contexto da campaña denominada Mercurio



Cero. Neste Informe sobre a contaminación causada polo mercurio da industria clorocáustica amósanse os resultados das análises do mercurio existente nas mostras recollidas no verán pasado no aire e no solo das inmediacións da electroquímica ELNOSA e nalgúns exemplares de ameixas extraídas no banco marisqueiro dos Praceres. Os resultados das análises permiten deducir que a situación existente na zona, desde o punto de vista da calidade ambiental, é preocupante pola elevada contaminación en mercurio. Da lectura do antedito informe, pódese deducir que ELNOSA non cumpre coas condicións esixidas na autorización ambiental integrada (AAI) concedida pola Xunta de Galicia no ano 2008 no que fai ás emisións de mercurio. En efecto, nesa AAI faise constar (alínea 7 do anexo IV) que, no referente ás emisións totais de mercurio, a

empresa deberá darlle cumprimento ao acordo voluntario asinado entre o Ministerio de Medio Ambiente, a Consellería de Medio Ambiente e Desenvolvemento Sostible (Xunta de Galicia), a Asociación Nacional de Electroquímica (ANE) e a propia ELNOSA, un acordo que fixa os límites (en gramos de mercurio por tonelada de capacidade instalada de cloro) de 0,9 + 25% e 0,9 + 15% para antes do 1 de xaneiro de 2008 e do 1 de xaneiro de 2010, respectivamente. De acordo co recollido no Informe da Comisión do Convenio OSPAR, en vigor desde o ano 1998 e citado no informe que nos ocupa, a fábrica de ELNOSA emitiu no 2007 13,53 gramos de mercurio por tonelada de cloro producida, é dicir, uns 450 kg, unha cantidade moi superior á permitida. E nada fai pensar en que as cousas mudasen entre 2008 e a actualidade xa que neste período a empresa non levou a cabo ningunha modificación no seu proceso produtivo.

Afirmase no informe que a situación do aire nas inmediacións na fábrica de cloro se pode considerar alarmante, chéganse a rexistrar niveis de mercurio de ata 900 ng/m³ pola mañá e de ata 1400 ng/m³ pola tarde, uns niveis que superan amplamente os 200 ng/m³ establecidos pola OMS como límite máximo para a exposición crónica das persoas a este metal pesado. E, así mesmo, nas mostras de solo recollidas nos arredores da fábrica atopáronse valores de mercurio moi preocupantes, pois superan amplamente os valores considerados como normais nun solo non contaminado. Así, nas mostras recollidas no terreo do Centro de Investigación de Lourizán (na entrada do Arboredo) atópanse valores de 0,437 ppm (unhas 40 veces superiores ás 0,01-0,03 ppm consideradas normais nos solos libres de contaminación por mercurio) e nas correspondentes ás recollidas nas hortas veciñas á fábrica os valores acadan as 0,75 ppm, unhas 75 veces máis dos valores normais. E no caso das hortas, o mercurio rematará nas coles e verduras alí plantadas.

Os datos correspondentes ao mercurio nos moluscos do banco marisqueiro son máis tranquilizadores ao se rexistrar valores de arredor das 0,07 ppm, que non se achegan aos niveis máximos de mercurio autorizado (0,5 ppm) e mesmo están por baixo da recomendación da Organización Mundial da Saúde que entende que nos se deberían superar as 0,1 ppm. En calquera caso, non debemos esquecer que, por tratarse dun metal pesado de elevada toxicidade e de efectos perniciosos para a saúde, calquera taxa de mercurio resulta preocupante.

Tal e como indicamos para ENCE, tamén no caso de

ELNOSA queda claro que os seus vertidos incumpren a lexislación para o mercurio, con independencia de cales sexan os niveis deste metal que estea a verter. En efecto, como no caso de ENCE, a Lei de augas de Galicia (Lei 9/2010) deixa ben claro que o mercurio existente nos vertidos industriais (e, xa que logo, os niveis fixados na lei para este contaminante) ten que se producir como consecuencia do arrastre inevitábel deste metal das materias primas utilizadas no proceso

paz de crear postos de traballo de calidade; un modelo que supere o desemprego e a precariedade, que non degrade a natureza nin marxine os sectores produtivos de futuro e que defenda ao tempo a calidade de vida e a saúde das persoas.

Os tempos son chegados...! Chegou o tempo de mudar de rumbo, de recoller o sentir maioritario da poboación da comarca e de pór en valor todas as potencialidades que ten a nosa ría. E nesta mudanza



de fabricación, cousa que non sucede no caso de ELNOSA, que non utiliza máis materias primas ca auga e sal.

E debemos indicar aquí que tanto as emisións de ENCE á atmosfera (derivadas de xofre e nitróxeno fundamentalmente) coma as de mercurio procedentes de ELNOSA supoñen un grave problema de saúde pública que non se debería prolongar máis no tempo. Todas estas razóns xustifican o masivo rexeitamento social contra a presenza do complexo ENCE-ELNOSA na ría e pola recuperación dos recursos marisqueiros, pesqueiros, forestais e turísticos, un movemento social liderado pola Asociación pola Defensa da Ría e apoiado pola práctica totalidade dos sectores sociais, veciñais e políticos da comarca. Porque xa ninguén pode negar a necesidade de desenvolver un modelo económico baseado na explotación racional de todos estes recursos, un modelo sustentábel no tempo e ca-

faise absolutamente imprescindible eliminar o complexo ilegal e contaminante de Lourizán. Neste sentido, desde a APDR esiximos, como primeiro paso, que non se renoven as AAI de ENCE e ELNOSA, unhas AAI que foron outorgadas dun xeito irregular e mesmo ilegal polo goberno bipartito da Xunta de Galicia e que agora toca renovar. Tanto ENCE coma ELNOSA están a buscar a permanencia na súa actual situación máis alá da fin da concesión administrativa no 2018 e están a buscar todas as posibilidades para o conseguir. A renovación das AAI suporía, ademais dunha ilegalidade, abrir a porta á permanencia indefinida do complexo en Lourizán e imposibilitaría a recuperación do medio, da economía e da calidade de vida das persoas. A Xunta de Galicia converteríase, unha vez máis, en cómplice da dirección empresarial nun proceso de destrución que moi ben podería ser irreversible.